

ZÁZRKY PRI JAZERE

TEXTY NA TENTO TÝŽDEŇ

Mar 4,35–41; Mar 5,1–43 (Ž 104,1–9; 4Moj 27,17)

ÚVODNÝ TEXT

Ježiš mu to však nedovolil, ale mu povedal: „Choď domov k svojim a porozprávaj im, čo všetko ti urobil Pán a ako sa nad tebou zmiloval.“ (Mar 5,19)

Ježišova služba sa z veľkej časti zameriavala na Galileu, najmä na okolie Galilejského mora. Ide o jazero dlhé približne 21 km a široké 13 km. Je to najväčšia vodná plocha v oblasti a bola centrom života ľudí žijúcich v jeho okolí.

Marek 4 sa končí tým, že Ježiš a Jeho učeníci sa plavia na protilahlý breh Galilejského mora. Počas plavby sa strhla silná búrka, ktorú Ježiš upokojil tým, že prehovoril k vetru a vlnám. Marek 6 sa končí podobnou scénou, ale tentoraz Ježiš kráča po vode smerom k učeníkom plaviacim sa na lodi. Medzi týmito dvomi scénami na vode sa nachádza množstvo Ježišových zázrakov, ktoré sa udiali na zemi. V tom čase sa uskutočnila aj prvá misijná cesta Jeho učeníkov. Spomenutým udalostiam sa budeme venovať tento týždeň.

Hlavnou charakteristikou týchto dramatických príbehov je snaha umožniť čitateľovi vidieť, kto je Ježiš. On je Ten, kto dokáže utíšiť búrku, vyhnať démona, vyliečiť ženu, ktorá sa dotkne Jeho odevu, vzkriesiť mŕtve dievča, kázať vo svojom rodnom meste, poslať svojich učeníkov šíriť evanjelium, chodiť po vode a nasýtiť päťtisícový zástup niekoľkými chlebmi a rybami. Ide o nesmierne prejavy moci, ktoré učeníkom pomáhajú pochopiť, že On je Boží Syn.

OSNOVA LEKCIE

V tejto lekcii sa budeme venovať predovšetkým piatej a šiestej kapitole Evanjelia podľa Marka. Ich dej sa odohráva na brehu Galilejského mora. Jednotlivé „zázraky“, ktoré tu Ježiš vykoná, mali (a stále majú) ľuďom pomôcť pochopiť, kým Ježiš je a aký bol zmysel Jeho pozemskej služby.

- Mar 4,35–41: Utíšenie búrky (nedeľa)
- Mar 5,1–20: Vyslobodenie posadnutého (pondelok)
- Mar 5,21–43: Vzkriesenie mladého dievčaťa a uzdravenie ženy (utorok)
- Mar 6,1–30: Odmietnutie Ježiša a vyslanie učeníkov (streda)
- Mar 6,31–52: Nasýtenie davu a pochopenie Ježišovho poslania (štvrtok)

UPOKOJENIE BÚRKY

³⁵V ten deň, keď sa zvečeralo, im povedal: „Prejdime na druhý breh.“ ³⁶Nato opustili zástup a jeho vzali so sebou, tak ako bol, v člne. Sprevádzali ho aj iné člny. ³⁷Tu sa strhla mohutná búrka s víchrícou a vlny sa valili na čln, takže čln sa už naplňal. ³⁸Ježiš však spal na vankúši v zadnej časti člna. Zobudili ho a povedali mu: „Učiteľ, nedbáš, že hynieme?“ ³⁹Zobudil sa, pohrozil víchru a prikázal moru: „Mlč, utíš sa!“ Vtedy víchor ustal a nastalo veľké ticho. ⁴⁰A im povedal: „Čo ste takí ustrašení? Ešte stále nemáte vieru?“ ⁴¹Prenikol ich veľký strach a jeden druhému hovorili: „Ktože je to, že ho i vietor, i more počúva?“ (Mar 4,35–41)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Čo sa môžeme naučiť z príbehu v úvodnom texte (Mar 4,35–41)? Čo je hlavnou myšlienkou príbehu?

Na začiatku štvrtej kapitoly Ježiš nastupuje do člna, aby učil veľké množstvo ľudí, ktorí sa zhromaždili na brehu (Mar 4,1). Zdá sa, že potom z člna vystúpil a rozprával sa s učeníkmi niekde osamote (Mar 4,10–12). Teraz, po dlhom dni vyučovania, učenici berú Ježiša na čln „tak ako bol“ (Mar 4,36), teda veľmi unaveného. Okamžite zaspal na poduške v zadnej časti člna. Na jazere sa strhla veľká búrka a hrozilo, že sa loďka potopí. Ustrašení, zmätení a nahnevaní učenici Ježiša zobudili. Za dramatických okolností Ježiš „pohrozil“ vetru a „prikázal“ moru, aby sa utíšili (Mar 4,39). Všetko stíchne a nad jazerom zavládne veľký pokoj. Je pochopiteľné, že učeníkov sa zmocnil hlboký strach z prejavu božskej moci, ktorého boli svedkami.

Prečítaj si text Žalm 104,1–9. V čom sa obraz Hospodina v týchto veršoch podobá Kristovi, ktorý utíšil búrku?

Príbeh v Mar 4,35–41 zapadá do bežného biblického obrazu „teofánie“, teda zjavenie sa Boha alebo jedného z Jeho anjelov. Pre tieto udalosti je spoločných päť charakteristík: (1) prejav božskej moci, (2) ľudský strach, (3) príkaz nebáť sa, (4) slová posolstva, pre ktoré sa zjavil Boh alebo anjel a (5) ľudská odpoveď na zjavenie. Štyri z piatich charakteristík sú prítomné aj v tomto príbehu: upokojenie búrky je prejavom božskej moci, strach učeníkov je ľudským strachom. Otázka „Čo ste takí ustrašení?“ je paralelou onoho „Nebojte sa!“. Otázka učeníkov: „Ktože je to, že ho i vietor, i more počúva?“ je ľudskou odpoveďou na zjavenie. V tomto príbehu teda chýba len štvrtá charakteristika: slová zjavenia. Tento chýbajúci detail je v súlade s motívom „zjavenia a utajenia“ prítomného v celej knihe. Napriek tomu napokon pravda vyjde najavo. V tomto príbehu otázka učeníkov „Ktože je to...?“ tlačí čitateľa, aby si sám doplnil chýbajúce slová zjavenia: On je Boží Syn, sám Hospodin.

APLIKÁCIA ■ Uvažuj o Božej moci. Ako sa môžeš naučiť spoľahnúť sa na túto moc a dôverovať Bohu vo všetkom, čím v živote prechádzaš?

ZAPOČUŤ ŠEPOT UPROSTRED KRIKU

⁶Keď z dialky zbadal Ježiša, pribehol a poklonil sa mu. ⁷Potom mocným hlasom vykrikol: „Čo ťa do mňa, Ježiš, Syn Boha, Najvyššieho? Zaprisahám ťa na Boha, nemuč ma!“ ⁸Ježiš mu totiž prikazoval: „Nečistý duch, vyjdi z tohto človeka!“ ⁹A spýtal sa ho: „Ako sa voláš?“ On povedal: „Volám sa Légia, lebo je nás mnoho.“ ¹⁰A úpenlivo ho prosil, aby ich z toho kraja neposielal preč. (Mar 5,6–10)

Prečítaj si text Mar 5,1–20. Čo sa z neho môžeme naučiť o veľkom spore a o Ježišovej moci?

**OSOBNÉ
ŠTÚDIUM**

Ak bola predchádzajúca noc na jazere nezabudnuteľná, príchod do gerazského kraja na druhý deň ráno bol rovnako pôsobivý. Príbeh muža posadnutého démonmi je opísaný do bolestných detailov. Nedokázal sa ovládať, nemal žiadne zábrany, žil v hrobkách a tlkol sa kameňmi. „Nik nemal silu skrotiť ho.“ (Mar 5,4) A potom stretol Ježiša.

Keď Ježiša z dialky uvidel, rozbehol sa smerom k Nemu. O učeníkoch nevieme nič, je možné, že zo strachu utiekli. Keď sa muž priblížil k Ježišovi, poklonil sa Mu. Slovo „pokloniť sa“ je prekladom gréckeho slovesa *proskyneó*, ktoré sa zvyčajne prekladá ako „uctievať“. Zdá sa, že muž rozpoznal v Ježišovi niekoho, kto mu môže pomôcť. Ale keď otvoril ústa, zlí duchovia, ktorí v ňom prebývali, zakričali na Ježiša, aby ich nechal na pokoji. Ježiš však počul viac ako len krik démonov. Počul takmer nepočuteľné, ale o to zúfalejšie volanie jeho vnútra po záchrane. Keď duchovia požiadali o prepustenie do stáda ošipaných, Ježiš im dovolil do nich vojsť. Asi dvojtisícové stádo sa vyrútilo po úbočí, spadlo do mora a utopilo sa. Pre majiteľov to bola finančná katastrofa.

Úžasné je, že démoni presne vedeli, kto je Ježiš. Chápali, že sú voči Nemu bezmocní, a preto Ho dvakrát „prosili“ (Mar 5,10,12), aby splnil ich žiadosť. Je zrejmé, že poznali, akú moc má nad nimi.

Tento príbeh má dve základné charakteristiky. Po prvé, je naplnený odkazmi na obradnú nečistotu podľa Starej zmluvy. Hroby boli nečisté a mŕtvi v nich boli nečistí tiež (4Moj 19,11,16); krvácanie človeka poškrvňovalo (3Moj 15) a ošipané patrili medzi nečisté zvieratá (3Moj 11,7).

Po druhé, odkazy na obradné znečistenie vyjadrujú prebiehajúci spor medzi dobrom a zlom. Ježiš vyháňa démonov (bod pre Ježiša), démoni zabíjajú svine (bod pre satana). Obyvatelia mesta žiadajú Ježiša, aby odišiel (bod pre satana), ale Ježiš vysielá uzdraveného muža ako svojho svedka (dva body pre Ježiša). V niektorých ohľadoch bol tento muž tým najnepravdepodobnejším misiónárom. Rozhodne však mal úžasný príbeh, prostredníctvom ktorého mohol vydávať svedectvo.

- Akú nádej môžeš čerpať z tohto príbehu o Ježišovej moci pomôcť nám vo všetkom, s čím zápasíme? **APLIKÁCIA**

PRÍBEH PLNÝ EMÓCIÍ

²²Tu prišiel k nemu jeden z predstavených synagógy menom Jairos. Len čo uzrel Ježiša, padol mu k nohám ²³a úpenlivo ho prosil: „Dcéрка mi umiera. Pod', polož na ňu ruky, aby vyzdravela a žila!“ ²⁴Ježiš s ním odišiel. Nasledoval ho veľký zástup a tlačili sa na neho. ²⁵Bola tam istá žena, ktorá dvanásť rokov trpela na krvotok. (Mar 5,22–25)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Prečítaj si text Mar 5,21–24. Aké vlastnosti vynikajú na Jairosovi?

Náboženský vodcovia, medzi ktorých patrila aj Jairosovi, neprechovali zvyčajne k Ježišovi priateľské postoje (pozri Mar 1,22; Mar 3,26 a Luk 13,14). Jairosovi je však zúfalý. Prichádza k Ježišovi a padá pred Ním na kolená. Jeho úpenlivej prosbe rozumie každý – dcéra umiera a on potrebuje zázrak, aby vyzdravela a mohla žiť. Verí, že Ježiš jej môže pomôcť. A Ježiš bez slova odchádza s otcom do jeho domu.

Prečítajte si Mar 5,25–34. Čo prerušilo Ježišovu cestu k Jairovmu domu?

Príbeh sa zrazu preruší ďalšou scénou, ktorá vyvoláva súcit. Stretávame sa so ženou, ktorá sa dvanásť hrozných rokov trápi chorobou. Príbeh o Jairovi a žene trpiacej na krvotok je druhým „sendvičovým“ príbehom u Marka (pozri Mar 3,20–35 v 3. lekcii). V tomto príbehu sa stretávajú dve rôznorodé postavy, Jairosovi a žena, a obe prichádzajú za Ježišom v núdzi a s túžbou po pomoci.

Žena sa priblíži k Ježišovi zozadu a dotkne sa Jeho odevu. Okamžite sa uzdraví, bez toho, že by s Ježišom prehovorila. Ježiš sa však zastaví a pýta sa: „Kto sa dotkol môjho rúcha.“ (Mar 5,30)

Žena, ktorá sa roky trápila nepríjemnou chorobou, bola síce uzdravená, teraz však dostala strach (Mar 5,33). „Ustrašená a rozochvená“ pristúpila k Ježišovi, padla pred Ním na zem a rozpovedala Mu svoj príbeh. Ježiš však chcel uzdraviť nielen jej telo, ale aj dušu. Preto jej povedal: „Dcéra, tvoja viera ťa zachránila. Choď v pokoji, buď uzdravená zo svojho trápenia.“ (Mar 5,34)

Potom sa príbeh vracia k Jairovi (pozri Mar 5,35–43). Aj predstavený synagógy prežíva množstvo emócií. Uprostred davu sa dozvedá o smrti svojej milovanej dcéry. Ježiš posilňuje jeho vieru a pokračuje s ním domov. Je pozoruhodné, že Ježiš zastavuje zástup a okrem troch učeníkov – Petra, Jakuba a Jána – nedovolí nikomu inému, aby Ho nasledoval do Jairovho domu. Po príchode na miesto Ježiš povie, že dievča nie je mŕtve, ale spí. Vyháňa všetkých smútiacich a ide do izby s mŕtvym dieťaťom len s rodičmi a učeníkmi. Ježiš chytí dievča za ruku a povie: „Talitha kum“, čo samotný Marek prekladá ako „Dievča, hovorím ti, vstaň!“ (Mar 5,41) Aramejské slovo *talitha* môže okrem „dievčatko“ či „panna“ znamenať aj „jahniatko“ a vyjadruje prejav lásky a nežnosti. Ježišov dôrazný príkaz udržať veci v tajnosti je opäť súčasťou už spomínaného motívu „zjavenia a tajomstva“. Poukazuje na to, kto je Ježiš a že v konečnom dôsledku nemôže zostať skrytý.

APLIKÁCIA ■ Zúfalí ľudia robia zúfalé činy. V čom môže byť pre nás povzbudením skutočnosť, že Ježiš chápe aj naše zúfalé činy?

ODMIETNUTIE A PRIJATIE

¹Potom odtiaľ odišiel a vrátil sa do svojej domoviny. Učeníci ho nasledovali. ²Keď nadišla sobota, začal učiť v synagóge. Počúvalo ho množstvo ľudí, ktorí sa s úžasom pýtali: „Odkiaľ to ten človek má? Aká je to múdrosť, ktorej sa mu dostalo? Aké mocné činy sa dejú jeho rukami! ³Nie je to ten tesár, syn Márie a brat Jakuba, Jozesa, Júdu a Šimona? A nežijú jeho sestry u nás?“ I pohoršovali sa nad ním. ⁴Nato im Ježiš povedal: „Prorok nie je bez cti, iba ak vo svojej domovine, medzi svojimi príbuznými a vo vlastnom dome.“ ⁵Nemohol tam vykonať nijaký mocný čin, iba čo na niektorých chorých položil ruky a uzdravil ich. ⁶A čudoval sa ich neviere. Potom chodil po okolitých dedinách a vyučoval. (Mar 6,1–6)

Prečo Ježiša odmietli ľudia z mesta, v ktorom vyrastal (Mar 6,1–6)?

OSOBNÉ
ŠTÚDIUM

Často sa stáva, že keď sa človek z dediny alebo malého mesta stane úspešným, a vďaka tomu verejne známym, ľudia doma sú na to hrdí, tešia sa z jeho úspechu a občas sa aj snažia prisvojiť si niečo z jeho popularity. Nazaret bol pravým opakom. Obyvatelia mestečka boli pohoršení a zaskočení úspechom a popularitou Ježiša ako učiteľa a liečiteľa. Nedokázali prijať, že sa z obyčajného tesára stal uznávaný učiteľ. Nepriateľstvo voči Nemu mohlo vyplývať aj z toho, že väčšinu svojich zázrakov urobil v Kafarnaume a nie doma (pozri Luk 4,23). O nezhodách, ktoré mal so svojou rodinou, sme už tiež hovorili (Mar 3,31–35).

Prečítaj si text Mar 6,7–30. V čom spočíva kontrast medzi vyslaním dvanástich apoštolov a sŕatím hlavy Jána Krstiteľa?

Ide o tretí „sendvičový“ príbeh u Marka. Vyslanie dvanástich apoštolov, aby kázali Ježišovo posolstvo všade, kam prídu, stojí v ostrom kontraste s uväznením a umlčaním Jána Krstiteľa. Učeníci dostanú príkaz, aby putovali nalahko a spoliehali sa na podporu druhých. Vďaka tejto stratégii sa misionári stávajú závislými od ľudí, ktorým prinášajú evanjelium. Takáto situácia im pomáha vytvárať vzťah s tými, ktorí potrebujú počuť posolstvo milosti.

Ján Krstiteľ však nemal takéto puto s Herodesom a jeho rodinou. Jánova smrť je opísaná šokujúco detailne. Komplot, ktorý zorganizovala Herodias, využil Herodesovu rozpoltenosť, váhavosť a žiadostivosť. Zdá sa, že dcéra Herodiady prispela k škandalóznemu plánu bizarnou požiadavkou, aby jej na podnose priniesli hlavu Jána Krstiteľa.

Umlčanie jasného hlasu Jána Krstiteľa nastáva v rovnakom čase, keď dvanásti apoštoli začali hlásať pokánie, ako to pred nimi robil Ján. Jeho smrť predznamenáva smrť Ježiša Krista. Ján je zabitý, pochovaný a hovorilo sa o ňom, že vstal z mŕtvych (Mar 6,14–16.29). Podobný osud čakal aj Ježiša (Marek 15 a 16). Tieto paralelné príbehy poukazujú na prichádzajúcu krízu, ktorá sa bude týkať nielen Ježiša, ale aj Jeho nasledovníkov.

- Stretol si sa niekedy s podobným odmietnutím ako Ježiš? Prežil si pre svoju vieru nejakú ťažko pochopiteľnú krízu? Čo si sa z týchto skúseností naučil? Ako ti to môže pomôcť v budúcnosti?

APLIKÁCIA

INÝ MESIÁŠ

⁴⁹Ked'ho videli kráčať po mori, nazdali sa, že je to prízrak a vykriekli. ⁵⁰Všetci ho totiž videli a prelakli sa. On sa im však hneď prihovril: „Vzmužte sa! Ja som to! Nebojte sa!“ ⁵¹Potom k nim nastúpil do člna a vietor sa utíšil. Od úžasu zostali celkom ohromení. ⁵²Nepochopili totiž udalosť s chlebmi; ich srdce bolo zatvrdené. (Mar 6,49–52)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM Prečítaj si text Mar 6,34–52. Akému problému čelili Ježiš a Jeho učeníci a ako sa to vyriešilo?

Po návrate učeníkov z misie ich Ježiš pozval „do ústrania“, aby si oddýchli. Spolu s Ježišom smerujú do odľahlej oblasti na východnom brehu Galilejského mora. Skôr, než sa tam preplavili, zhromaždil sa obrovský dav ľudí („päťtisíc mužov“). Ježiš videl, že sú „ako ovce bez pastiera“ (Mar 6,34), a tak ich začal vyučovať. Takto strávili celý deň.

Večer učeníci odporúčajú Ježišovi, aby poslal ľudí nakúpiť si v okolitých osadách a dedinách jedlo. Nasledujúci dialóg (Mar 6,35–38) ilustruje, že učeníci sa snažia vyriešiť problém pomocou ľudských nástrojov. Ježiš však vyrieši problém tak, že zázračne nasýti veľký zástup pomocou piatich chlebov a dvoch rýb. Tento príbeh je napísaný spôsobom, ktorý napĺňa takú predstavu o Mesiášovi, ktorá bola v Ježišových dňoch nesmierne populárna. Očakávalo sa, že Mesiáš oslobodí Izrael od nepriateľov a nastolí spravodlivosť a pokoj. Veľké množstvo mužov zhromaždených na opustenom mieste evokuje vojenské motívy a možnú vzburu (porovnaj s Ján 6,14.15 a Sk 21,38).

Táto predstava je posilnená odkazom na Ježišov pohľad na ľudí ako na „ovce bez pastiera“. Ide o čiastočný citát z 4Moj 27,16.17, kde Mojžiš žiada Hospodina, aby po ňom ustanovil vodcu pre Izrael. Takýto slovník opisujúci pastiera pre Boží ľud nachádzame aj na iných miestach Starej zmluvy. Typicky odkazuje na to, že Izraelu chýba vodca alebo kráľ (porovnaj s 1Kráľ 22,17; 2Par 18,16 a Ezech 34,5.6).

Ježiš však nehodlá naplniť mylné očakávania ľudí. Namiesto toho „prinútil“ učeníkov odplaviť sa preč a On sám rozpustí zástup – pošle ich domov. A čo urobí namiesto toho, aby viedol vzburu proti Rímu? Odoberie sa na vrch modliť.

Namiesto populárneho pohľadu na Mesiáša ako kráľa, ktorý konečne vyslobodí Izrael, Ježiš prichádza vyslobodiť ľudí z otroctva hriechu. Jeho chodenie po vode učeníkom ukazuje, že je skutočne Pánom prírody, stvorenia. Neprihádza však vládnuť, ale dať svoj život ako výkupné za mnohých (Mar 10,45).

APLIKÁCIA ■ Čo sa môžeme z tohto príbehu naučiť o dôležitosti správne chápať biblické proroctvá? Ak mylné chápanie Kristovho prvého príchodu viedlo niektorých k sklamaniu, o čo viac by mohlo chybné chápanie spôsobiť podobné problémy tým, ktorí čakajú Jeho druhý príchod?

PODNETY NA ZAMYSLENIE

V knihe *Cesta lásky* si prečítajte kapitoly „Búrka“ (DA 333–341; CL 217–222) a „Dotyk dôvery“ (DA 342–348; CL 223–225).

„Každý, kto sa učí od Boha, by mal žiť životom, ktorý sa odlišuje od zvyklostí a spôsobov sveta, a mal by mať osobnú skúsenosť z poznávania Božej vôle. Potrebujeme osobne počuť, ako nás Boh oslovuje. Keď sa pred Bohom stíšime a budeme očakávať jeho hlas, započujeme ho. Vyzýva nás: *Utíchnite a poznajte, že ja som Boh.* (Ž 46,11) Len tu nájdeme pravý odpočinok. To je najúčinnější príprava tých, čo pracujú v Božom diele. Kto sa takto posilňuje, bude aj uprostred uponáhľaného davu a nadmerného pracovného vypätia obklopený ovzduším svetla a pokoja. Taký život bude šíriť vôňu a stane sa svedectvom o Božej moci, ktorá získava srdcia ľudí.“ (DA 363; CL 236)

„Vo svojom nespokojnom srdci sa pýtali: Keď Kristus vedel urobiť toľko zázračných skutkov, ktorých boli svedkami, nemohol by dať zdravie, silu a bohatstvo všetkým, celému svojmu ľudu, zbaviť ho utláčateľov a prednostne ho obdariť mocou a slávou? Nemohli pochopiť tajomstvo, že sa pokladal za Božieho Syna, a predsa odmietol stať sa izraelským kráľom. Jeho odmietnutie si nesprávne vykladali. Mnohí sa domnievali, že sa neodvažuje uplatniť svoje nároky, pretože sám nemá istotu o božskej podstate svojho povolania a poslania. Tým otvorili cestu nevere a toto satanské dielo prinieslo ovocie svojho druhu: nepochopenie a odpadnutie.“ (DA 385; CL 247)

NÁMETY NA SPOLOČNÉ UVAŽOVANIE

1. Čo by ste odpovedali na otázku: „Od čoho vás Ježiš oslobodil?“
2. Prečo Boh niekedy dopustí, aby dobrý človek, ako napríklad Ján Krstiteľ, bol uväznený a dokonca popravený? Akú útechu alebo nádej môžeme nájsť napriek týmto ťažkým situáciám?
3. Aké ponaučenie vyplýva z nasýtenia piatich tisícov pre zborové spoločenstvo s malými finančnými či ľudskými prostriedkami?
4. Porovnajte dnes populárne názory na Ježiša s Jeho obrazom v Markovi 5 a 6. V čom robia chybu tí, ktorí sa snažia využiť Ježiša na získanie politickej moci a na ovládnutie druhých?